Pistoia Dialoghi sull'uomo

INTERVISTE

Shkrimtari i madh napoletan flet për udhëtimet, migracionin, detyrat civile. Dhe Shqipërinë...

Erri De Luka: Udhëtimi im me gjashtë kilometra në orë nëpër rrugët e Ballkanit

NGA /// FABIO CAPELLINI

Gjatë tre ditëve të festivalit "Dialogje mbi njeriun", të mbajtur në Pistoia, dhe për të cilin referuam edhe në numrin e kaluar të Fenix, nuk munguan takimet dhe tematikat interesante, nga antropologjia në statistikë, nga ekonomia në histori. Në "Teatrin e Vogël Bolognini", për shembull, një takim i bukur me Paolo Rumiz, redaktor i Republikës dhe shkrimtar, preku temën e udhëtimeve të lehta, atyre që bëhen në këmbë duke shëtitur, më shumë se diçka metafizike, në kërkim të vetvetes përmes perceptimit të tjetrit dhe vendit nëpër të cilin po shkel.

E njejta temë mbi të cilën do referonte shkrimtari Erri De Luka, por që më vonë mori një tjetër këndvështrim, të përqëndruar më së shumti mbi problematikat aktuale të vendit dhe Europës, si për vokacionin e shkrimtarit në përballje, shpjegimin, tematikat komplekse sociale si ajo e emigrimit, pabarazive sociale, mëkateve të shoqërisë italiane ashtu edhe për pyetjet që u bënë nga audienca në pjesën e fundit të mbrëmjes.

Pak përpara leksionit të tij, patëm këtë intervistë me De Lukën, ekskluzivisht për Fenix, të cilën po jua përcjellim të plotë.

Zoti De Luca, është e vërtetë që babai juaj gjatë luftës ka luftuar në Shqipëri gjatë luftës?

Babai nuk na ka treguar pothuajse asgjë, nga ajo periudhë e mallkuar e jetës së tij, është shprehur vetëm mbi një miqësi të ngushtë, konfidencë dhe mirënjohje përkundrejtë maleve, kaq kam mundur të kuptoj, madje jam rritur me këtë pasion.

Figura e kamoshit në librin tuaj, "Pesha e fluturës"…

Eh po, më pas u bëra alpinist, gjurmoja alpinistët e gjahtarët pa leje.

Kam moshën e tyre, prandaj jam i familjarizuar me disa prej gjahtarëve të fundit, trashgimtarë të një zanati të vjetër sa njeriu. Sipas mendimit tim, gjahtarët e paligjshëm janë figura fisnike e gjahtarit. Gjahtari me liçencë përkundrazi është vetëm një qitës i zgjedhur, që stërvitet mbi objektivin e kafshës së egër.

Në festivalin "Dialogje mbi Njeriun", ju referuat mbi temën e migracionit, të udhëtimit të jetës, atë që jeta sjell me vete për të rifituar dinjitetin njerëzor dhe shpresën në të ardhmen. Nevoja e zhvendos kulturën, e përshtat shpesh edhe në mënyrë të pavetëdijshme, e shtyn drejt rinovimit…

Kulturat shpesh i refuzojnë këto flukse të reja, por ekonomia i thith ato. Për të vetmen arsye se këto imigrime nuk varen prej kulturës por prej tregut të punës, kështu që ku ekziston mundësia që tregu i punës të thithë fuqi punëtore, duke i kërkuar, këto "udhëtime" ndodhin. Nga anët e mia, madje (Napoli, n.d.a), dëgjoj njerëz që po rikthehen në vendet e tyre të origjinës. Sidoqoftë, përshtatet ose jo kultura, udhëtimet nuk varen prej kësaj, më pas kulturat arrijnë të arsyetojnë mbi to.

Nga ana tjetër, ndodhemi në një pozitë gjeografike që ka prodhuar histori përmes gjeografisë, dhe transferimeve të vazhdueshme të popujve: Migrime, invazione, mbathje. Gjithmonë ne do të jemi një përqëndrim mbetjesh.

Konferenca juaj ka si titull "Të udhëtosh me gjashtë kilometra në orë", ju keni bërë ndonjëherë ndonjë udhëtim të këtij tipit?

Gjashtë kilometra në orë është shpejtësia e ecjes njerëzore, deri diku tepër e shpejtë, që do të thotë përparimi ynë në fushë.

Në ngjitje bëjmë më pak kilometra, kurse në zbritje, siç dihet, rrotullohen edhe gurët. Personalisht kam njohur diferencën e pafundme që ekziston mes një udhëtimi të kryer me njëzet kilometra në orë dhe një udhëtimi me dyzet kilometra në orë. Janë dy lloje rrugësh tërësisht të ndryshme. Në rastin e parë ndodhesh në një rrugë plot gropa, dëmtime, rrëpira. Papritur e pa kujtuar bëhesh prestigjator, sepse je duke mbartur një ngarkesë dhe duhet të vësh në punë çdo instikt që kjo të mbërrijë e plotë.

Enrico De Luka ose Erri (Napoli, 20 maj 1950) është një shkriimtar, përkthyes dhe poet italian.

Për Giorgo De Rienzo, kritiku letrar i "Corriere della Sera" ai është "shkrimtari i dekadës".

Pas përfundimit të studimeve në Liceun Umberto të Napolit, në 1968, në moshën tetëmbëdhjetë vjeçare, shkon në Romë, ku bëhet pjesë e Gaos (Grupi i agjitacioneve të punëtorëve dhe studentëve), grup që më pas themelon grupin revolucionar Lotta Continua. Më pas eksploron një sërë zanatesh në Itali dhe në Francë, si punëtor i kualifikuar, kamionist, magazinier, murator. Gjatë luftës në ish-Jugosllavi ka qenë shofer i shpërndarjes së ndihmave për popullin. Botoi romanin e parë në vitin 1989, pothuajse dyzet vjeç, ndërkohë që punonte akoma në ndërtim: Jo tani, jo këtu, kujtime të fëmijërisë së tij të kaluar në Napoli. Nga atëherë aktiviteti i De Lukës bëhet i pandalshëm, përkthehet në shumë gjuhë, përveç Italisë, është shumë i vlerësuar edhe në Francë, ku ka fituar disa çmime, ka qenë edhe pjesëtar i jurisë të Festivalit të 56 të Kanës, në vitin 2003. Bashkëpunon me gazetat më prestigjoze italiane.

Keni bërë kamionistin?

Kam bërë shoferin e autokolonave të ndihmave humanitare, edhe në Shqipëri, ku kalova tranzit gjatë periudhës së luftës së Kosovës për miqtë e mi katolikë që shpërndanin ndihma, kështu që kam njohur vështirësitë e këtij udhëtimi me njëzet kilometra në orë.

Ndërkohë që në një rrugë që mund të ecet me dyzet kilometra në orë është shumë më e thjeshtë, nuk jë nën tension gjatë gjithë kohës, e manovron më lehtë timonin, dhe është shumë më pak e bezdisshme.

Të gjithë udhëtimet që kam bërë me kamion kanë qenë drejt Bosnjës, mes viteve 1993 dhe 1997, në kohën e luftës.

Udhëtimi që ju ka lënë më shumë gjurmë?

Pikërisht i pari prej këtyre udhëtimeve. Kam qënë i tmerruar, i paparalajmëruar dhe i papërgatitur, por ishte edhe aventurë. Kështu ndodh edhe ditën e parë të burgut, njëlloj… më pas gjërat grumbullohen njëra mbi tjetrën dhe asgjë të bën më përshtypje.

Keni qenë në burg? Këtu në Itali?

Si të gjithë ata që kanë kaluar ndonjëherë, për pak kohë.

Hera e parë, dita e parë, të bën goxha përshtypje, më pas fillon e familiarizohesh me situatën.

Sa ju kanë influencuar angazhimet tuaja politike në mënyrën e të bërit letërsi?

Unë nuk kam angazhime politike, unë jam nga ata që një herë në kaq kohë zgjedh të angazhohet. Sepse gjërat përfundojnë duke të të kaluar poshtë hundës, të trazojnë shqisat, dhe atëherë nuk mundesh më, ose të paktën unë nuk mund të shtirem sikur s'ka ndodhur asgjë, e t'i hedh mbrapa krahëve. Kështu që ato pak angazhime që marr përsipër janë për gjëra që më shtrëngojnë të jem pjesëmarrës.

Përktheu Egi Shalzi

Erri de Luca e Fabio Cappellini, a Pistoia

Erri De Luca:

Lo scrittore napoletano parla di viaggi, migrazione, impegno civile. E di Albania…

DI /// FABIO CAPPELLINI

F

Durante le tre giornate del festival Dialoghi sull'Uomo, tenuto a Pistoia (e di cui abbiamo già riferito nello scorso numero di Fenix) non sono mancati gli appuntamenti interessanti, dall'antropologia alla statistica, dall'economia alla storia. Al "Piccolo Teatro Bolognini", ad esempio, un bell'incontro con Paolo Rumiz, editorialista di Repubblica e scrittore, ha affrontato il tema del viaggio lento, quello fatto a piedi, più che verso una meta fisica, alla ricerca di se stessi, attraverso la percezione dell'altro e dell'altrove che si ha solo camminando.

Lo stesso tema che doveva affrontare Erri De Luca nel suo incontro con il pubblico Pistoiese, ma che poi ha preso un senso più mirato verso le problematiche attuali del paese e dell'Europa, sia per la vocazione dello scrittore ad affrontare, cercando di spiegarle, tematiche sociali complesse come quelle dell'immigrazione, delle disparità sociali, dei peccati della società italiana, sia per le domande che dalla platea sono state poste nella parte finale della serata. Molti interventi del pubblico hanno lasciato percepire il disagio della gente nel trovarsi amministrati da politici che hanno trasformato il diritto fondamentale all'esistenza dignitosa e all'educazione garantite dalla costituzione, in una sorta di mercato dei servizi pubblici, costoso e spesso irraggiungibile da milioni di cittadini.
Erri De Luca nel suo intervento ha metaforizzato " il viaggio a sei km orari", l'andatura umana, in un cammino di consapevolezza dei propri diritti di essere umano prima, di cittadino o ospite di un paese poi. Un paese, l'Italia, che di fatto applica le proprie leggi solo per fare cassa, per perpetuare il proprio apparato piramidale. Uno stato che assorbe risorse e non produce più servizi per cui i cittadini hanno pagato, lavorato e lottato. Una spiegazione razionale, quella di De Luca, fatta da un uomo dotato di una straordinaria capacità di sintesi e di strumenti linguistici eccezionali, su quello che gli Italiani avvertono ma non sanno spiegarsi, divisi come sono in mille sfumature ideologiche, in mille particolarismi economici e culturali. Poco prima della sua lezione abbiamo avuto con De Luca questo colloquio in esclusiva per Fenix, che riportiamo integralmente.

Signor De Luca, la rivista su cui verrà pubblicata questa intervista è di Tirana, so che suo padre durante la guerra ha combattuto in Albania….

Mio padre non ha raccontato quasi niente, di quel tempo dannato della sua vita, ha solamente riportato una certa intimità, confidenza e gratitudine verso le montagne, e quello mi è arrivato, sono stato raggiunto da questa passione.

Il camoscio nel "Il peso della farfalla"…

Eh sì, poi dopo sono diventato scalatore, ho bazzicato alpinisti e bracconieri. Perché appunto ho l'età, sono coetaneo degli ultimi di questa antica stirpe di procacciatori di cibo. Il bracconiere è la figura nobile del cacciatore. Il cacciatore con la licenza invece è solo un tiratore scelto, che si esercita al bersaglio sull'animale selvatico.

Il suo intervento a "Dialoghi sull'uomo" affronterà il tema della migrazione, del viaggio per la vita, quello che la vita porta ad intraprendere per recuperare la propria dignità e la speranza nel futuro. La necessità sposta le culture , le sovrappone e spesso inconsapevolmente le spinge ad evolversi, a rinnovarsi…

Le culture spesso rifiutano questi nuovi flussi, ma le economie li assorbono. Semplicemente perché queste migrazioni non dipendono dalla cultura ma dal mercato del lavoro, quindi dove esiste la possibilità che il mercato del lavoro assorba

> "Ho fatto il guidatore di convogli di aiuti e quindi ho conosciuto, anche in Albania, dove sono transitato durante la guerra del Kossovo per i miei amici cattolici che spedivano aiuti, le difficoltà di questi viaggi da venti chilometri all'ora

mano d'opera, richiedendola , questi viaggi avvengono. In questo momento da noi ce ne sono di meno, di questi viaggi. Anzi, dalle mie parti (Campania, n.d.a.), sento di persone che stanno rifluendo verso i loro luoghi di origine. Comunque che le culture si adeguino o no, i viaggi sono indipendenti da questo, poi le culture arrivano a farsene una ragione. D'altra parte, noi siamo in una posizione geografica che ha ricevuto la storia attraverso la geografia. Attraverso il continuo travaso di popoli: Migrazioni , invasioni, fughe. Aa sempre, noi siamo un concentrato di sbarchi.

La sua conferenza ha come titolo "Viaggiare a sei km all'ora", lei ha mai fatto un viaggio di questo tipo?

PAGINE ITALIANE

ENRICO DE LUCA DETTO ERRI (NAPOLI, 20 MAGGIO 1950) È UNO SCRITTORE, TRADUTTORE E POETA ITALIANO

Definito "lo scrittore del decennio" da Giorgio De Rienzo, critico letterario del "Corriere della Sera". Dopo gli studi al Liceo Umberto, nel 1968, a diciotto anni, raggiunge Roma, dove prende parte al Gaos (Gruppo di Agitazione Operai e Studenti), gruppo che fonderà Lotta Continua a Roma. Erri diventerà in seguito il responsabile del servizio d'ordine di Lotta Continua. In seguito svolge numerosi mestieri in Italia ed all'estero, come operaio qualificato, camionista, magazziniere, muratore. Durante la guerra in ex-Jugoslavia è autista di convogli umanitari destinati alle popolazioni. Pubblica il primo romanzo nel 1989, a quasi quarant'anni, mentre ancora lavora nell'edilizia: *Non ora, non qui*, una rievocazione della sua infanzia a Napoli. Da allora l'attività di De Luca diviene inarrestabile, viene tradotto in molte lingue e, oltre che in Italia, è molto apprezzato anche in Francia, dove ha vinto numerosi premi, ed è stato anche membro della giuria del 56° Festival di Cannes, nel 2003. Collabora con le più prestigise testate giornalistiche italiane.

Il mio viaggio a sei chilometri all'ora, sulle strade dei Balcani

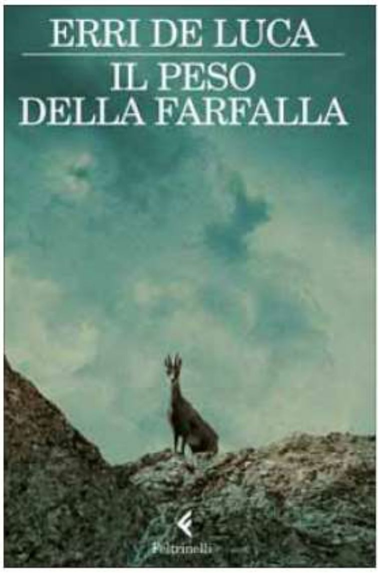

Sei chilometri all'ora è la velocità dell'andatura umana, magari abbastanza sostenuta, è quindi l'andatura del nostro viaggio sul piano. In salita di chilometri ne facciamo un po' meno, in discesa come si dice, vanno avanti pure i sassi.
Personalmente ho conosciuto la differenza abissale che c'è tra un viaggio compiuto a venti chilometri orari e uno compiuto a quaranta. Sono due tipi di strade completamente diverse, nel primo caso sei su una strada sfondata da buche, colpi di cannone, squarci. Diventi un prestigiatore del volante, anche perché stai portando un carico e devi usare ogni cautela perché questo arrivi integro.

Ha fatto il camionistà?
Ho fatto il guidatore di convogli di aiuti e quindi ho conosciuto, anche in Albania, dove sono transitato durante la guerra del Kossovo per i miei amici cattolici che spedivano aiuti, le difficoltà di questi viaggi da venti chilometri all'ora. Invece su di una pista battuta da quaranta chilometri all'ora è molto più rilassante, devi stare molto meno attento, usi meno sterzo, fai molta meno fatica. I viaggi che ho fatto con i camion li ho fatti tutti i Bosnia, tra il 1993 e il 1997.

Il viaggio che ha lasciato più tracce in lei?
Il primo di questi viaggi, appunto. Si è sgomenti, sguarniti di avvisi o di preparazione, è avventura. Succede così anche il primo giorno di carcere, ecco, uguale… poi gli altri si ammucchiano l'uno sull'altro e si finisce per non farci più caso.

E' stato in carcere? Qui in Italia ?
Come molti di quelli che ci sono passati, brevemente. La prima volta, il primo giorno, ha un bell'impatto, poi tutto assume il connotato della normalità.

Il suo impegno politico quanto ha influenzato il suo modo di fare letteratura?
Io non ho un impegno politico, io sono uno che ogni tanto si prende degli impegni. Perché le cose ti finiscono sotto il naso, ti scuotono i sensi, e allora non si può, o almeno io non posso fare finta di niente, o passarci sopra. Quindi certi impegni che prendo sono per cose che mi costringono alla presenza.

In questo momento in Italia stiamo vivendo una profonda crisi, sia economica, sia politica. Pensa che stia cambiando qualcosa o siamo sempre i soliti Italiani che discutono nei bar per poi tornarsene a casa?
Siamo sempre gli stessi Italiani ma ci troviamo in un periodo febbrile e di trasformazioni e quindi è un periodo fertile questo, specialmente ai piani bassi, quelli della gente. Perché ai piani alti non è tanto importante quello che combinano, verranno al seguito, seguiranno… Diceva Napoleone: "Vanno avanti gli eserciti, e l'intendenza seguirà". La gente è "disturbata" da questo impoverimento, non c'è abituata, questo potrà essere utile al cambiamento.

Io sono curioso di sentire la sua conferenza, a questo punto…
Ah… pure io! Non so proprio che cacchio dirò… ma quando sarò lì, lo saprò…

Ha saputo cosa dire, ve lo assicuro. Emozionando, stimolando, e coinvolgendo anche i più freddi; i giovani e giovanissimi, in particolare. Applauditissimo, il suo è stato sicuramente l'intervento più sentito e partecipato. L'intervento più contemporaneo, se si vuole usare questo aggettivo, con la stessa valenza che si usa nel mondo dell'arte.